

شرط تعهد به امانت و رازداری در قراردادهای نفتی بین‌المللی

طاهره شکری^۱
علیرضا مظلوم رهنی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۹/۲۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۱۲/۲۶

چکیده

برخی از تعهدات قراردادی واجد آثاری هستند که پس از خاتمه قرارداد نیز به قوت خود باقی می‌مانند. قراردادهای سرمایه از جمله قراردادهای نفتی معمولاً حاوی مقرراتی ناظر به گسترش پاره‌ای از تعهدات به زمان پس از خاتمه قرارداد هستند از جمله این شروط، شرط رازداری و امانت داری است. بطور کلی در قراردادهای نفتی طرفین قرارداد در جریان مذاکره انعقاد و اجرای قرارداد به اطلاعات طرف مقابل که ارزش تجاری دارند و افشای آنها برای اشخاص ثالث باعث زیان هنگفت طرف قرارداد می‌شود دست می‌یابند، بنابراین ضروری است با درج شرطی در قرارداد یا انعقاد یک موافقت‌نامه‌ی محرمانگی از این اطلاعات ارزشمند محافظت نمایند. همچنین بعد از تعیین و تشریح موضوع رازداری باید تعهدات و وظایف گیرنده یا متعهد رازداری در دو قسمت مجزا شامل مواردی که شامل تعهد می‌گردد و مواردی که از دامنه تعهدات راز داری خارج است معین در قرارداد درج گردد تا از ابهام و اختلاف آتی تا جای ممکن کاسته شود. بطور کلی باید گفت موافقت‌نامه‌ی عدم افشای اطلاعات یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین موافقت‌نامه‌هایی است که باید قبل از انعقاد قرارداد بین طرفین بسته شود و ضمانت اجرایی نیز از جمله جبران کامل خسارت ناشی از نقض تعهدات قراردادی مرتبط با افشای اطلاعات برای نقض کننده در نظر گرفته شود تا امکان هر گونه سوء استفاده را کاهش دهد در این مقاله به تعریف و ضرورت عملکرد شرط محرمانگی و شرایط معمول این شرط در انواع قراردادهای نفتی می‌پردازیم.

کلید واژه‌ها

شرط محرمانگی، اطلاعات محرمانه، شرط تعهد به امانت داری، قراردادهای نفتی.

^۱ دانشجوی دکترا دانشگاه بین‌المللی قشم، (نویسنده مسئول): lawful8411@yahoo.com

^۲ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، تهران، ایران. mazloom14@yahoo.com

مقدمه

قراردادهای نفتی از جمله قراردادهایی هستند که به دلیل پیچیدگی نوع قرارداد و به لحاظ حساسیتی که در بازارهای جهانی امروز پیدا کرده اند، طرفین این قراردادها سعی می‌کنند اصل احتیاط^۱ را رعایت کنند و برای جلوگیری از افشای اطلاعات محرمانه، یکی از بندهای قرارداد را به شرط عدم افشای اطلاعات و همچنین شرط تعهد به امانت داری اختصاص دهند، چرا که ممکن است در ابتدای مذاکرات، طرفین آمار و اطلاعات مهمی را در اختیار یکدیگر قرار دهند و در نهایت این قرارداد بین آنها به امضا نرسد. هر چند در بسیاری از موارد طرفین اطلاعات اساسی و مهم را بیان نمی‌کنند، اما همان حجم از اطلاعات ممکن است برای طرف بازگو کننده مهم و حیاتی باشد. بنابراین طرفین در ابتدای مذاکرات موافقت‌نامه‌ی عدم افشای اطلاعات یا موافقت‌نامه‌ی محرمانگی را منعقد می‌کنند و ضمانت اجراها را بسته به نوع قرارداد در آن درج می‌کنند تا از این طریق مانع افشای اطلاعاتشان بشوند.^۲

بطور کلی لازم است تا بند محرمانگی اطلاعات بطور کافی حاوی اقدامات حفاظتی برای محافظت از اطلاعات غیر کتبی و یا اطلاعات کتبی که به‌عنوان محرمانه طبقه‌بندی نشده است باشد. باید اشاره کرد که در بسیاری از کشورها ضروری نیست که تعهدات محرمانگی بصورت قراردادهای کتبی باشند با این حال قرارداد کتبی اطمینان و حفاظت بیشتری را در برابر چالش‌های قانونی فراهم می‌کند.^۳ بطور کلی بر اساس موافقت‌نامه‌ی محرمانگی از این اطلاعات هر یک از طرفین متعهد می‌شوند نه تنها اطلاعات محرمانه را در برابر اشخاص ثالث افشا نکنند، بلکه این اطلاعات را در غیر از هدفی که در قرارداد برای آن تعریف شده نیز به کار نگرفته و تنها در راستای اهداف قرارداد استفاده کند.^۴ همچنین برای جلوگیری از اختلافات ناشی از شرط محرمانگی در ابتدای مذاکرات باید دامنه‌ی اشخاص درگیر، فهرستی از افراد که افشای اطلاعات برای آنها مجاز است و مسولیت‌های دقیق آنان شناسایی شود. پیش‌نویس قرارداد محرمانگی باید شامل اطلاعات ضروری درباره‌ی طرف‌ها و اشخاص درگیر در مذاکرات، شرح خلاصه‌ای از فن‌آوری محرمانه و ابزار مورد استفاده برای ارتباطات بین طرفین باشد. این پیش

¹ due deligent

² Meister, Margaret Lewis, Alsup, Daniel M., Modrall, Sperling, Roehl, Harris, Albuquerque, P.A & Sisk, New Mexico, "Confidentiality agreement and Due diligence", 2013, p.9

³ Wipo, Intergovernmental committee on intellectual property and genetic resources, traditional knowledge and folklore 2003, p.15

⁴ Madiyal, Shailesh, Confidentiality clauses in contracts, 2009, p.4. Available online at: www.salvuspartners.com

نویس باید به طرف‌ها ارائه شده و با توجه به هر جزئیاتی که می‌تواند مفید باشد، به خصوص در مورد سایر اشخاص درگیر در قرارداد هر طرف و ابزار ارتباطات، تکمیل شود. اگر مذاکرات منجر به انعقاد یک توافق محرمانگی با یک قرارداد بلند مدت نشود، طرف‌ها باید از روی میل، ارتباط خود را قطع کنند. گه گاه یک توافق محرمانگی شرطی را در بر دارد که در آن طرفین یک جدول زمانی معین را برای انعقاد قرارداد نهایی در نظر می‌گیرند. در هر حال طرفین باید اطلاعاتی را که در طول مذاکره افشا شده محرمانه نگه دارند حتی اگر قرار داد منعقد نگردد و مذاکرات به نتیجه نینجامد. باید اشاره کرد که اعتماد و محرمانه بودن اطلاعات یکی از اصول حاکم بر قراردادهای بالادستی نفت و گاز است. به‌طور خلاصه این اصل از اصول بنیادین قراردادهای تجارتي بین‌المللی محسوب می‌شود و معمولاً اعتماد کامل در سایه عواملی از قبیل حسن شهرت طرفین، میزان نفوذ دولت در حمایت دیپلماتیک و سوابق طرف قرارداد به وجود می‌آید و مستلزم تضمینی مناسب مثل ایجاد زمینه‌های نقل و انتقال موضوع مورد معامله یا تحت پوشش قرار دادن بیمه ضمانت‌های بانکی و غیره می‌باشد.

حفظ اسرار و حفاظت اطلاعات از جمله موارد امنیتی یک قرارداد بین‌المللی به شمار می‌رود. با توجه به اینکه طرفین قراردادهای بین‌المللی دارای تابعیت و نظام حقوقی متفاوتی هستند و این احتمال وجود دارد که طرفین نسبت به این اصول تسلط و آگاهی کافی نداشته باشند لذا نقش یک واسطه به جهت حفاظت اطلاعات از اهمیت بسزایی برخوردار است. از این رو طرفین قراردادی بر اساس اراده خود چگونگی حفظ اسرار مربوطه و عدم افشای اطلاعات را مشخص نموده و در مفاد قرارداد می‌گنجانند.^۱

همچنین یکی دیگر از مسائلی که پرداختن به آن ضروری است بررسی ماهیت حقوقی قراردادهای حفظ محرمانگی در نظام حقوقی ایران است. بطور کلی شروط حفظ محرمانگی را می‌توان به صورت عقود حفظ محرمانگی منعقد کرد؛ حمل عنوان عقد به این نوع قراردادها صحیح می‌باشد، چرا که مطابق ماده ۱۸۳ قانون مدنی "عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهد بر امری، نمایند و مورد قبول آنها باشد" باید توجه داشت که مقصود از تعهد تراضی آمیخته با التزام و پای بندی است.^۲ عقود حفظ محرمانگی ماهیتاً از نوع عقود عهدی بوده و متضمن نوعی ترک فعل می‌باشند؛ چرا که نتیجه اصلی عقود

^۱ ابراهیمی، تقی زاده، سریر، سید نصرالله، ابراهیم، فرزانه، ۱۳۹۳، بررسی اصول حقوقی حاکم بر قراردادهای بالادستی صنعت نفت و گاز در ایران، دو فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق مدنی، سال سوم، شماره دوم،

^۲ کاتوزیان، ناصر، اعمال حقوقی، قرارداد-ایقاع، شرکت سهامی انتشار، چاپ چهارم، ۱۳۹۰، ص ۳۱

آنچه هنگام انشاء مورد توجه طرفین قرار می‌گیرد پیدایش تکلیف حقوقی یعنی تعهدی است که گریبان‌گیر شخص طرف معامله می‌گردد. در صحت عقود حفظ محرمانگی هیچ تردیدی نیست چرا که مطابق ماده ۱۰ قانون مدنی قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است. بناء عقلا نیز بر صحت چنین قراردادی و لزوم پای بندی طرفین با مفاد آن دلالت دارد زیرا در غیر این صورت روابط معاملاتی تجار و شرکت‌ها به هم می‌ریزد و ریسک انجام پروژه‌ها افزایش می‌یابد.

الف) مفهوم شرط محرمانگی

این شرط می‌تواند معانی متفاوتی داشته باشد:

۱. عدم افشای اطلاعات و اسرار تجاری از سوی متعهد که به واسطه‌ی قرارداد، به آن دسترسی حاصل شده برای هر فرد دیگری اعم از رقبای تجاری یا غیره.
۲. عدم استفاده از این اطلاعات به جز در خصوص قرارداد منعقد و در اجرا یا اهداف این قرارداد
۳. عدم سو استفاده از این اطلاعات برای منافع شخصی یا گروهی خاص یا سایر افراد به نحو عام بدون اجازه‌ی مالک آن توسط فرد مستقیم یا غیر مستقیم، خود یا بستگان به نحوی که خود او ذینفع آن قرار گیرد.

برای شناخت ماهیت تعهدات عدم افشا باید مانند هر مکانیزم حقوق دیگری که بر مبنای نیازهای اجتماعی استوار است و جهت استقرار عدالت و تامین پیشرفت و تمدن ایجاد می‌شود و با توجه به الزام آور بودن و داشتن ضمانت اجرا که نقطه‌ی تقابل حق و تکلیف است به آن نگریسته شود.^۱

ب) مفاد تفاهم نامه‌ی عدم افشای اطلاعات

۱- موضوع موافقت نامه

موضوع موافقتنامه عبارتست از تعهد به حفظ کلیه اطلاعاتی که طرفین بصورت رسمی یا غیررسمی، مکتوب یا شفاهی یا الکترونیکی، بیواسطه یا باواسطه، مستند، ضبط شده، قابل

¹ Sias, Suzanne L, "Confidentiality and Nondisclosure Agreements", Business Law volume iv., 2008, pp.3-4

خواندن با دستگاه یا دیگر اشکال در اختیار طرفین قرار می‌دهند. به طور خلاصه موضوع موافقت نامه حفظ اطلاعات تخصصی و فنی یکدیگر در خصوص موضوع مورد توافق به صورت محرمانه است.

در اینجا لازم است تا در خصوص غیرالزام آور بودن مفاد تفاهم نامه که بی ارتباط با بحث موضوع توافق نامه هم نیست مطالبی بیان شود.

باید بیان کرد مفاد تفاهم نامه به غیر از شروطی همچون عدم افشای اطلاعات، انحصاری بودن و سایر شروطی که تصریح به الزام آور بودن آنها شده است، الزام قانونی برای طرفین ایجاد نمی‌شود و صرفاً مبنایی برای مذاکرات بعدی طرفین تا انعقاد قرارداد نهایی محسوب شود. اگرچه باید گفت الزام آور نبودن تفاهم نامه و یا توافقی‌هایی از این قبیل به دلیل قاطع نبودن مفاد این توافقی‌ها و کامل و نهایی نشدن مذاکرات و عدم تحقق توافق جامع بین طرفین در این زمان است.

به عبارت دیگر مفاد این توافقی‌ها حاکی از آن است که طرفین هنوز در تصمیم خود برای تشکیل قراردادی مانند جوینت ونچر قاطع نبوده و در واقع به نوعی در مرحله تدبیر و تدبر هستند و از طرفی دیگر قصد انشا نهایی برای ایجاد جوینت ونچر به وجود نیامده است.

الزام آور نبودن اینچنین توافقی‌هایی باید از مفاد آنها کشف شود و عنوان توافقی‌نامه در این خصوص نقشی ندارد. اگرچه برای پرهیز از سوء برداشتها و رفع تفاسیر غیرمنطقی ضروری است که از عناوین صحیح و مرتبط قراردادی استفاده شود ولی مفاد قرارداد بر عنوان آن تقدم دارد.

در این باره برای مثال می‌توان به قراردادی که تحت عنوان Cooperation Agreement بین شرکت اتریشی austria.ca و شرکت ایرانی کامپیوتر "ال" در سال ۱۹۹۷ و با موضوع تشکیل جوینت ونچر امضا شد اشاره کرد. طرفین توافق کردند که پس از امضای قرارداد فوق مذاکرات خود را تا انعقاد موافقتنامه اصلی جوینت ونچر ادامه دهند ولی شرکت اتریشی از امضای موافقت نامه مزبور منصرف شد که همین امر به اقامه دعوا طرف ایرانی در مرجع داوری برای اخذ خسارتها به دلیل نقض قرارداد منتهی شد، در نهایت طرفین با سازش به اختلاف خود پایان دادند. اگرچه نام قرارداد مزبور همکاری انتخاب شده بود و مفاد آن در برگیرنده ماهیت تفاهم نامه بود و طرفین صرفاً قصد خود مبنی بر انعقاد قرارداد جوینت ونچر در آینده را اعلام کرده بودند. بر این اساس برای پرهیز از هرگونه اختلافاتی دقت در انتخاب نام و عنوان قرارداد

ضروری است.^۱ بنابراین باید دقت کرد که برای جلوگیری از هر گونه شائبه‌ای در خصوص نام موافقت نامه و آثاری که آن موافقت نامه به دنبال دارد باید به صراحت عنوان موافقت نامه تصریح و درج شود.

۲- شرط حق نظارت بر قراردادهای محرمانگی مجوز گیرندگان

این شرط، مسئولیت قراردادی و پاسخگویی برای نقض تعهد حفظ محرمانگی یا سوء استفاده از چنین اطلاعاتی توسط خود مجوز گیرنده، پیمانکاران فرعی، کارمندان یا کارکنان سابق وی را مقرر می‌کند. به طور خلاصه دریافت کننده اطلاعات محرمانه موظف است در خصوص وظایف و تعهداتی که از قرارداد محرمانگی ناشی می‌شود دستورات و اقدامات لازم را به کارکنان خویش دهد.^۲

۳- اجرای حداقلی یک از شروط مهم موافقت نامه محرمانگی

در قرارداد محرمانگی مجوز گیرنده باید حداقل همان درجه مراقبت از اطلاعات محرمانه را اعمال کند که نسبت به اطلاعات شخصی خود اعمال خواهد کرد.^۳

۴- قانون حاکم بر تفاهم نامه

قانون حاکم بر تفاهم نامه که با توافق طرفین در تفاهم نامه قید شده و تعیین می‌شود. به عنوان مثال می‌توان اینچنین بیان کرد که طرفین می‌توانند برای حل و فصل اختلافات بندی را به این صورت در قرارداد درج کنند؛ هرگونه اختلاف نظر، در تفسیر و اجرای این قرارداد یا نقض یا عدم اعتبار، به صورت دواستانه حل و فصل خواهد شد و در صورت عدم حصول نتیجه، از طریق مراجعه به داوری و یا کارشناسی اقدام به حل و فصل اختلاف کنند.^۴

پ) ماهیت قرارداد عدم افشای اطلاعات

قرارداد عدم افشا همانطور که معلوم است موضوع این قرارداد تعهد به تسلیم (تحویل) یک شیء موجود در زمان انعقاد نیست، بلکه تمامی اطلاعاتی را که در طول دوره اعتبار قرارداد

^۱ حاتمی، علی، کریمیان، اسماعیل، حقوق سرمایه گذاری خارجی در پرتو قانون و قراردادهای سرمایه گذاری، ۱۳۹۵ انتشارات نیسا ص ۶۶۰.

^۲ Baldia, Sonia, "Offshoring to India: Are Your Trade Secrets and Confidential Information Adequately Protected?" Business & Technology Sourcing Review., 2010. p. 11.

^۳ WIPO, MODULE 07. Technology Licensing in a Strategic Partnership, n.d, www.wipo.int/export/sites/.../ip_panorama_7_learning_points.pdf

^۴ پاسبان، قربانی زلیخایی، محمدرضا، مجید، ۱۳۹۶، حقوق، تعهدات و مسئولیت های شرکا در قراردادهای جوینت ونچر با تاکید بر گروه اقتصادی با منافع مشترک، فصلنامه قضاوت، شماره ۹۰، صص ۳۲ تا ۳۴

ممکن است رد و بدل شود در بر می‌گیرد. در نتیجه بدون تردید قرارداد با اتفاقات غیر قابل پیش بینی مواجه خواهد شد که باید کنترل گردد.

ت) شرط محرمانگی و توافق نامهی عدم افشای اطلاعات

توافق نامه عدم افشای اطلاعات به عنوان اولین اقدام قراردادی و ابتدایی‌ترین توافق نامه برای شروع مذاکرات و تبادل اطلاعات از سوی طرفین و در نهایت امضای قرارداد محسوب می‌شود و ممکن است در توافق نامه، شرطی با مضمون عدم دور زدن گنجانده شده و توافق نامه تحت عنوان دور زدن ممنوع امضا شود. بر اساس این شرط طرف دریافت کننده‌ی اطلاعات متعهد می‌گردد در طول مدت تعیین شده از زمان افشای اطلاعات به‌طور مستقیم و غیر مستقیم با طرف ثالثی که طی مذاکرات به وی معرفی می‌شود وارد معامله و مذاکره (حتی از طریق مدیران، سهام داران، مشاوران، وکلا، کارمندان یا نمایندگان) نشده و از هیچ یک از فرصت‌هایی که در اثر تلاش‌های طرف افشا کننده برای وی آشکار شده بهره نبرد، مگر در صورتی که رضایت کتبی او را کسب کند یا چنین رابطه‌ای قبل از ورود به مذاکرات حاضر وجود داشته باشد.^۱

به‌طور مثال در قراردادهای انتقال تکنولوژی در جهت اکتشافات نفتی یکی از شروط اساسی مندرج در آن حفظ محرمانگی اطلاعات است. باید بیان کرد تکنولوژی در قرارداد سرمایه‌ای است که مالک برای به دست آوردن آن تلاش بسیار کرده است و مسلماً هزینه گزافی را نیز صرف به دست آوردن و تجاری‌سازی آن کرده است.

اما این سرمایه به دلیل خاصیت تکثیر پذیری خود همواره در معرض افشا و پخش شدن قرار دارد به همین خاطر است که در قرارداد ذکر می‌شود که استفاده کننده و یا انتقال گیرنده و توسعه گیرنده در مدت قرارداد حتی پس از آن وظیفه حفظ این اطلاعات را دارد.

از طرف دیگر در راستای استفاده مطلوب از تکنولوژی و تحقق انتقال و توسعه باید اهدافشان را از انعقاد قرارداد شرایط محیطی و برخی اسرار رقابتی در اختیار مالک قرار دهد و در مقابل او را متعهد به عدم افشای اطلاعات نماید حتی مذاکرات طرفین منجر به انعقاد قرارداد نشود این تعهد همچنان بر عهده طرفین قرار می‌گیرد که اسرار محرمانه را که از آن مطلع شده‌اند را پیش خود نگه دارند.

^۱ رهبری، ابراهیم، نقش قراردادهای محدود کننده در حمایت از اسرار تجاری در حقوق امریکا، مجله‌ی تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۳، شماره ۵۰، از ص ۵۸۶-۵۳۱

نکته‌ای که باید به آن پرداخت این است که همه مسائل مندرج در قرارداد را نمی‌توان محرمانه قلمداد کرد و نیازمند به معیاری هستیم تا بتوانیم این موارد را توسط آنها تعیین کنیم. سازمان توسعه صنعتی ملل متحد بخشی از این ضوابط را در مجموعه تحت عنوان راهنمای کسب تکنولوژی خارجی در کشورهای در حال توسعه با تأکید بر قراردادهای لیسانس تکنولوژی بیان کرده است در مواردی که طرفین در خصوص موارد محرمانه توافقی نکرده اند راهگشا به نظر می‌آید.

- ۱- شرط رازداری فقط ناظر به اطلاعات و آگاهی‌هایی است که به صورت کتبی یا سایر روش‌های قابل قبول در اختیار طرف قرارداد قرار گرفته است و چنانچه اطلاعات یاد شده به صورت شفاهی به وی ارائه شده متعاقباً به صورت کتبی مورد تایید قرار گرفته باشد.
- ۲- با توافق طرفین محرمانه تلقی شده باشد. به آن دسته از اطلاعاتی که قبل از افشا از ناحیه گیرنده شناخته شده نبوده است به نحوی که از نوشته‌های گیرنده می‌توان آن را فهمید.
- ۴- اطلاعاتی که در حال حاضر برای عموم مردم افشا نگردیده و شناخته شده نیست.
- ۵- آن دسته از اطلاعاتی که گیرنده نمی‌تواند آنها را از منابع دیگری تهیه کند و اطلاعات و مدارک فنی مربوط به تحقق موضوع قرارداد برای گیرنده جنبه محرمانه نداشته و می‌بایست توسط واگذارنده در اختیار وی قرار داده شود، گیرنده باید تعهد نماید از افشای آن بخش از اطلاعات مربوط به قرارداد که محرمانه بودن آن مورد توافق طرفین قرار گرفته خودداری نمایند.

همچنین لازم به ذکر است مدت زمان عدم افشای اطلاعات محرمانه که به هر صورت از طول مدت قرارداد تجاوز نمی‌نماید در قرارداد مربوطه تعیین خواهد شد.^۱

ث) تعهد به رازداری در قرارداد مشارکت در تولید

یکی از مهم‌ترین تعهدات شرکا قبل و بعد از امضای موافقت‌نامه اصلی سرمایه‌گذاری مشترک^۲، تعهد به رازداری است. به طور معمول پیش از شروع مذاکرات و تبادل اطلاعات مالی، فنی و قراردادی، مذاکره‌کنندگان موافقت‌نامه رازداری امضا کرده و متعهد می‌شوند اطلاعاتی

^۱ ابراهیمی، خوش‌چهره، سید نصرالله، فاطمه، استفاده، انتقال و توسعه تکنولوژی در صنایع بالادستی نفت و گاز، ۱۳۹۴، فصلنامه حقوق پزشکی، ویژه‌نامه حقوق مالکیت فکری، صص ۳۸ تا ۳۱

^۲ joint venture

که در هنگام مذاکرات بین آنها رد و بدل می‌شود را محرمانه نگه داشته و از افشای آن در مقابل اشخاص ثالث خودداری کنند.

تعهد به حفظ محرمانگی ممکن است به موجب شرط ضمن عقد و یا به موجب قرارداد محرمانگی جداگانه باشد. نکته حایز اهمیت این است که تعهد به حفظ محرمانگی حتی در زمانی که به صورت شرط ضمن عقد تنظیم می‌شود، این شرط از جهت صحت و بطلان و همچنین از جهت فسخ یا اعتبار تابع قرارداد اصلی نیست و حتی در صورت بطلان یا فسخ قرارداد، تعهد به محرمانگی باقی می‌ماند.^۱

تعهد به حفظ محرمانگی شامل سه عنصر می‌باشد، ۱- تعیین اطلاعاتی که باید محرمانه تلقی شوند. ۲- استثناهایی که بر اصل حفظ محرمانگی وجود دارند. ۳- مدت حفظ محرمانگی. گاهی این موافقت‌نامه تا پس از انعقاد قرارداد به حیات خود ادامه داده و یکی از ضوابط قرارداد را تشکیل می‌دهد، در بسیاری از موارد نیز، رازداری به صورت یک شرط در قرارداد سرمایه گذاری مشترک گنجانده می‌شود. به موجب شرط رازداری هر یک از شرکای سرمایه گذاری مشترک متعهد می‌شود اطلاعات فنی (شامل نقشه‌ها، مدل‌ها، فرمول‌ها، فرآیندها و دستورالعمل‌ها) تجاری، قراردادی و مالی که از سایر شرکا تحصیل کرده است را در طی مدت معین به صورت محرمانه نگه دارد.^۲

بر اساس شرط مزبور هر یک از شرکا متعهد می‌شود نه تنها اطلاعات محرمانه را در برابر اشخاص ثالث افشا نکند، بلکه این اطلاعات را در غیر هدفی که در مشارکت برای آن تعریف شده است نیز به کار نگرفته و منحصر در راستای اهداف جوینت ونچرمورد استفاده قرار دهد. به منظور اجتناب از بروز هر گونه اختلاف آتی در مورد تعهد به راز داری، ضروری است در

^۱ فرحزادی، علی اکبر، ۱۳۸۵، رابطه شرط ضمن عقد و قرارداد، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی دانشکده علوم قضائی و خدمات اداری، شماره سی و هشتم، صص ۱۵ تا ۲۷

^۲ the parties will (and will ensure that their associated companies and their connected person) will at all times during the period of this agreement and during the five years thereafter take all reasonable steps to keep confidential all confidential information which it or they may acquire in relation to any other party (or any associated company or connected person of any other party) and will not use or disclose any such information.

موافقت‌نامه به مصادیق اطلاعات محرمانه و علل و اسبابی که افشای این اطلاعات را مجاز می‌سازد تصریح شود.^۱

به طور معمول پیش‌بینی می‌شود که در موارد زیر افشای اطلاعات محرمانه از سوی شرکای جوینت ونچر مجاز شمرده شده است و سبب ایجاد مسولیت برای آنها نخواهد بود:
الف) اطلاعات محرمانه در تاریخ افشای آنها توسط یکی از شرکا برای سایر شرکا شناخته شده باشد.

ب) اطلاعات بدون افشای شریک (دریافت‌کننده اطلاعات)، در دسترس عموم قرار گرفته و به صورت اطلاعات عمومی درآمده باشد.

پ) افشای اطلاعات به موجب مقررات قانونی، مانند مقررات بورس اوراق بهادار، حکم دادگاه و یا دستور مقامات ذی صلاح قانونی الزامی باشد، در این صورت شریک افشا‌کننده اطلاعات باید این موضوع رابه وسیله یک اعلامیه کتبی قبل از افشاء به سایر شرکای ذی نفع ابلاغ کند.^۲
ج) تعهد به رازداری در قراردادهای بیع متقابل

همانطور که پیش‌تر ذکر شد مطابق این شرط پیمانکار متعهد می‌شود اطلاعات فنی و تکنیکی، نقشه‌ها، گزارش‌ها و سایر اطلاعاتی که در عملیات نفتی از اهمیت اساسی برخوردارند را پس از خاتمه قرارداد نیز محرمانه نگه داشته و از افشای آن بدون رضایت دولت میزبان خود داری کند.

در قرارداد بیع متقابل (مدل قراردادی رایج در سال ۲۰۰۸) شرطی در خصوص بقای تعهد به رازداری پس از خاتمه قرارداد گنجانده نشده است، ولی ذیل شروط مختلف، به تعهد پیمانکار در خصوص تحویل و استرداد نمودارها، اطلاعات و اسناد راجع به حفاری، عمق بخشی، بستن و رهاسازی چاه‌ها، مطالعات لرزه‌نگاری، اطلاعات زمین‌شناسی و ژئوفیزیکی و غیره که در ارتباط با میدان نفتی و گازی تحت قرارداد به دست آمده تاکید شده است.

مطابق شروط مزبور، اگرچه پیمانکار قادر است رونوشتی از اطلاعات، نمودارها و اسناد فوق را در طول قرارداد برای خود نگه دارد، ولی به هنگام خاتمه قرارداد، ملزم است نسخه رونوشت

^۱ معمولاً در قراردادهای جوینت ونچر به تعهد شرکا در اتخاذ تدابیر احتیاطی برای جلوگیری از افشای اطلاعات تصریح شده و مواردی که این امر مجاز است، احصا می‌شود، چنین ساز و کاری از بروز اختلاف بین شرکا راجع به افشای مجاز یا غیر مجاز اطلاعات محرمانه جلوگیری می‌کند.

^۲ حاتمی، علی، کریمیان، اسماعیل، حقوق سرمایه‌گذاری خارجی در پرتو قانون و قراردادهای سرمایه‌گذاری، ۱۳۹۵ انتشارات نیسا، ۵ ص ۴۰۰.

این داده‌ها را نیز به شرکت ملی نفت ایران تحویل دهد.^۱

برای مثال در بند ۱ ماده ۲۸ یکی از قراردادهای بیع مقابل مقرر می‌کند: هر گونه طرح، نقشه، گزارش، یادداشت، نوار، اطلاعات علمی و فنی و سایر اطلاعات مشابه مربوط به عملیات توسعه موضوع قرارداد باید توسط پیمانکار سری تلقی شده و محتوی و نتایج آن‌ها نباید بدون رضایت قبلی مکتوب شرکت ملی نفت ایران توسط پیمانکار افشا شود، مگر نسبت به شرکت‌های وابسته که در عملیات توسعه درگیر شده‌اند.

هر چند تعهد به حفظ محرمانگی برای مراقبت از اطلاعات با ارزشی است که برای یک کارفرما اهمیت داشته و نباید در دسترس دیگران قرار گیرد، اما تعهد مزبور نباید به نحوی باشد که وظایف قانونی یا قراردادی پیمانکاران را مختل کند. برای اینکه پیمانکار بتواند عملیات نفتی را انجام دهد، پیمانکار باید مجاز باشد که اطلاعات مزبور را در اختیار کارکنان، مشاوران، پیمانکاران فرعی، سازندگان و افرادی که تامین هزینه‌های مالی پروژه را بر عهده دارند قرار دهد. همچنین هر پیمانکاری از جهت قانونی وظایفی دارد که انجام این وظایف ممکن است مستلزم افشای برخی از اطلاعات سری باشد، مثل اطلاعاتی که باید در اختیار مقامات دادگستری، مالیاتی، گمرک، بورس و امثال آن قرار گیرد.

با این حال شروط مزبور کفایت از تعهد پیمانکار به محرمانه نگاه داشتن اطلاعات اساسی پروژه پس از خاتمه قرارداد، نمی‌کند بطور کلی. پیش بینی چنین مقرراتی به ویژه در خصوص توسعه میادین نفتی یا گازی مشترک با کشورهای همسایه، از اهمیت اساسی برخوردار است. زیرا ممکن است پس از خاتمه قرارداد، اطلاعات اساسی و محرمانه پروژه در دسترس پیمانکاران نفتی وابسته به پیمانکار در کشورهای مزبور قرار گرفته و اهداف پروژه را تحت الشعاع قرار دهد از این رو ضروری است در مدل‌های بعدی قرارداد مزبور، شروطی در خصوص منع افشای اطلاعات اساسی و محرمانه توسط پیمانکار پس از خاتمه قرارداد پیش بینی شود.^۲

چ) محرمانگی در قراردادهای امتیازی

در قراردادهای امتیازی، امتیاز گیرنده در قبال پرداخت مالیات و بهره‌ی مالکانه امتیاز

^۱ 14.1 contractor shall keep logs and records of the drilling, deepening, plugging or abandonment of wells in accordance with good international petroleum industry practice including those prescribed in the MDP. all such logs and records shall be the property of N.I.O.C and contractor shall provide such logs and records to N.I.O.C contractor may retain a copy of such logs and records during the term and shall return the same to N.I.O.C at the time of termination of the contract or end of the contract. (N.I.O.C2008..14.1

^۲ حاتم‌علی، کریمیان، اسماعیل، حقوق سرمایه گذاری خارجی در پرتو قانون و قراردادهای سرمایه گذاری، ۱۳۹۵، ص ۷۷۰

انحصاری اکتشاف و تولید نفت خام و گاز طبیعی را به دست می‌آورد، مالک محصولات تولیدی از میدان شامل نفت و گاز و میعانات است و طبیعتاً مالک اطلاعات و داده‌هایی است که از میدان و مخزن به دست می‌آید. اما این اطلاعات و داده‌ها برای دولت میزبان نیز با اهمیت است و از این رو در قراردادهای مذکور نیز شرط محرمانگی در قراردادها پیش‌بینی می‌شود.

مثلاً در قرارداد امتیازی نمونه‌ی دولت برزیل مدل ۲۰۰۸، ماده ۳۳ به شرط محرمانگی اختصاص داده شده است. به موجب این ماده تمامی اطلاعات و داده‌های حاصل از میدان باید به طور مطلق توسط امتیاز گیرنده محرمانه تلقی شده و بدون اجازه‌ی قبلی و مکتوب (نهاد اعطا کننده‌ی امتیاز) افشا نشود. بر اساس بند ۳ ماده ۳۳ این قرارداد، اگر امتیاز گیرنده قصد افشای اطلاعات را داشته باشد باید از طریق یک اعلامیه‌ی کتبی و طی یک مدت سی روزه اطلاعاتی که قصد افشای آن را دارد و اشخاصی که این اطلاعات را دریافت می‌کنند را به نهاد اعطا کننده‌ی امتیاز اطلاع دهد.^۱

ه) محرمانگی در قراردادهای خدمت ریسک پذیر

قراردادهای خدمت‌ی خطرپذیر^۲ بر مبنای نص قانون نفت سال ۱۳۵۳ ه.ش (۱۹۷۴ م) مطرح گردید و از آن تاریخ تا قبل از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ ه.ش (۱۹۷۹ م) شش قرارداد خدمت‌ی منعقد گردید.^۳ این قراردادها که عمدتاً با شرکت‌های درجه دوم اروپایی و آمریکایی تنظیم شده بودند، عبارتند از؛ یک قرارداد با شرکت اولترامار انگلیس (ULTRAMAR) برای اجرای عملیات نفتی در غرب بندرعباس، دو قرارداد با شرکت آلمانی دمینکس (DEMINEX) برای اجرای عملیات در حوزه‌هایی در حوالی شیراز و حوالی آبادان، یک قرارداد با شرکت ایتالیایی آجیپ (AGIP) برای اجرای عملیات در حوزه‌ی حوالی بندرعباس، یک قرارداد با شرکت فرانسوی (CFP) برای اجرای عملیات در حوزه‌ی در جنوب شرقی فارس و نهایتاً یک قرارداد با شرکت آمریکایی آشلند (ASHLAND) و شرکت کانادایی پان کانادین پترولیم لیمیتد برای اجرای عملیات در شمال غربی بندرعباس.^۴

^۱ Bernard S Black the core fiduciary duties of outside directors. Asia business law review 2001. vol 3-1.B

^۲ Risk Service Contracts (RSC)

^۳ امانی، مسعود (۱۳۸۹)، حقوق قراردادهای بین‌المللی نفت، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، تهران، ص ۲۳

^۴ موحد، محمد علی (۱۳۸۶)، قانون حاکم: درس‌هایی از داوری‌های نفتی، کارنامه، تهران

در قراردادهای خدمت ریسک پذیر، طرف دوم قرارداد به عنوان پیمانکار دولت میزبان انجام تعهداتی را در میدان نفتی در ارتباط با هر یک از مراحل اکتشاف، توسعه و تولید یا به صورت یک مجموعه‌ی پیوسته یا در هر یک از مراحل به صورت مجزا به عهده می‌گیرد. در این قراردادها نیز پیمانکار متعهد به رعایت محرمانگی مطابق با مفاد موافقت نامه و شرط محرمانگی است. مثلا در قرارداد خدمت اکوادور مدل ۲۰۰۷ در بند ۱ ماده ۱۶ مقرر شده: تمامی اطلاعات تفسیر شده یا نشده، داده‌های مربوط به سنگ مخزن و خود مخزن، در مقابل اشخاص ثالث مطلقا محرمانه تلقی شده و جز از طریق اجازه‌ی مکتوب و قبلی کمیته‌ی اجرایی قرارداد قابل افشا نخواهد بود. اطلاعات و افرادی که می‌توان آن‌ها را بدون رضایت کمیته‌ی اجرایی افشا نمود عبارتند از:

الف) هیات مدیره و کارمندان هر یک از طرفین

ب) مشاوران مستقل، میانجی‌ها و داورانی که در موافقت‌نامه‌ی محرمانگی پیش‌بینی شده‌اند.

همچنین در ماده ۱۴ قرارداد پیمانکاری بین شرکت ملی نفت ایران و شرکت دمینکس آلمان در خصوص اطلاعات محرمانه چنین مقرر کرده است: هرگونه طرح‌ها، نقشه‌ها، مقاطع، گزارشات، سوابق اطلاعات علمی و فنی و هر نوع اطلاعات مشابه دیگری که مربوط به عملیات پیمانکار کل تحت این قرارداد پیمانکاری باشد، بایستی از طرف پیمانکار کل محرمانه تلقی گردد به این معنی که پیمانکار کل نباید محتویات و یا نتایج آن‌ها را بدون رضایت شرکت ملی نفت ایران افشا نماید. همچنین در ماده ۳۴ قرارداد پیمانکاری اکتشاف و تولید با^۱ اراپ متن مشابهی در خصوص اطلاعات محرمانه مقرر داشته است: اراپ و پیمانکار کل، کلیه طرح‌ها، نقشه‌ها، مقاطع و گزارش‌ها و جداول و اطلاعات علمی و فنی و هر گونه اطلاعات مشابه مربوط به عملیات فنی پیمانکار کل را که به موجب این قرارداد مقرر گردیده محرمانه تلقی خواهند کرد. بدین معنی که مندرجات یا مفهوم آن‌ها نباید بوسیله اراپ و پیمانکار کل بدون رضایت شرکت افشا شود. شرکت ملی نفت ایران از دادن رضایت بدون دلیل موجه امتناع یا در اعلام آن تاخیر نخواهد کرد.

ج) نهادهای دولتی از قبیل سازمان تامین اجتماعی یا اطلاعاتی که باید در اجرای احکام دادگاه افشا شوند.

^۱ دمین قرارداد نفتی منعقد شده بین شرکت ملی نفت ایران و موسسه دولتی فرانسه به نام اختصاری اراپ می باشد

خ) محرمانگی در قراردادهای جدید نفتی ایران

نسل جدید قراردادهای بالادستی صنعت نفت و گاز کشور که در واقع همان نسل چهارم قراردادهای بیع متقابل بحساب می‌آید، موسوم به قرارداد نفتی ایران (IPC) می‌باشد. کارشناسان با استفاده از تجربیات حاصله از سه نسل اول قراردادهای بیع متقابل و با توجه به دغدغه‌ها و نگرانی‌هایی که نسبت به این دسته از قراردادها وجود داشت، اقدام به طراحی نسل جدید قراردادی نمودند. در طراحی این نوع قراردادها سعی شده است که با فرض احکام قوانین حاکمیتی از حیث مالکیت، مدیریت، انتقال و نظارت بر عملیات و... کل عملیات بالادستی در داخل یک قرارداد واحد دیده شود.^۱ به هر ترتیب در ماده ۳۲ قراردادهای جدید نفتی ایران موسوم به IPC^۲ در خصوص محرمانگی عنوان شده، همه‌ی اطلاعات و داده‌های به دست آمده از این قرارداد شامل برنامه‌ها، نقشه‌ها، بخش‌ها، گزارش‌ها، اطلاعات علمی و فنی و همه‌ی اطلاعات مشابه در ارتباط با عملیات فنی باید توسط پیمانکار محرمانه تلقی شده و بدون اجازه قبلی و مکتوب شرکت ملی نفت ایران افشا نشود. ضمیمه‌ی این قرارداد نیز تحت عنوان موافقت‌نامه‌ی محرمانگی به این موضوع اختصاص یافته است. چنانکه در ماده ۱۳ آیین‌نامه شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز مصوب ۱۳۹۵ در خصوص شرط محرمانگی چنین بیان داشته است:

پیش از تحویل اطلاعات مخازن نفت و گاز به شرکت‌های طرف مذاکره با شرکت ملی نفت ایران و یا شرکت‌هایی که مایل به حضور در مناقصه‌های مربوط به اجرای طرح‌های موضوع این تصویب‌نامه می‌باشند (و صلاحیت اولیه ایشان به تأیید شرکت ملی نفت ایران رسیده)، این شرکت‌ها باید، سند رازداری و حفظ محرمانگی (Confidentiality Agreement) این اطلاعات را به امضا برسانند و طی آن متعهد شوند که مدیران، کارکنان، کارشناسان و دیگر افراد ذیربط شرکت امضاکننده سند مذکور و نیز شرکت‌های تابعه آن که حسب ضرورت باید بدین اطلاعات دسترسی داشته باشند، اطلاعات دریافتی را مطابق با مفاد سند یادشده به شکل کاملاً محرمانه نگاه خواهند داشت و بدون مجوز شرکت ملی نفت ایران (و ترتیباتی که در سند یاد شده مشخص می‌شود)، این اطلاعات را در اختیار هیچ شخص ثالثی قرار نخواهند داد و هرگاه مشخص شود که این اطلاعات به صورت غیرمجاز در اختیار اشخاصی قرار گرفته، طرف مقابل

^۱ ابراهیمی، شیرجیان، سید نصرالله، ۱۳۹۳، قراردادهای بالادستی نفت و گاز نظام جمهوری اسلامی ایران و تبیین دلالت‌های قانونی و الزامات قراردادهای جدید، پژوهشنامه اقتصاد انرژی ایران، شماره ۱۰، دوره ۳، صص ۳۹ تا ۳۹۶

^۲ IRANIAN PETROLEUM CONTRACT

در برابر شرکت ملی نفت ایران، ملزم به جبران خسارات ناشی از عدم انجام تعهدات موضوع سند رازداری و حفظ محرمانگی خواهد بود.^۱

د) تعهد به امانت داری در قراردادهای جوینت ونچر^۲

یکی از شروط عمومی در قراردادهای جوینت ونچر، شرط (تعهد به امانت داری) است. بر مبنای این شرط شرکا متعهد می‌شوند در راستای منافع مشارکت، عمل کرده و اهداف و منافع پروژه را مقدم بر اهداف و منافع خود قرار دهند، اگرچه تعهد به امانت داری، مصدافی از تعهد به حسن نیت است و تعهد به حسن نیت، عنوانی عمومی است که تعهدات شرکا در راستای تحقق پروژه موضوع جوینت ونچر بر مبنای آن تفسیر می‌شوند، ولی این تعهد به طور خاص شرکا را متعهد می‌سازد که منافع جمعی (جوینت ونچر) را به منافع فردی خود ترجیح داده و هر یک متناسب با اختیارات و صلاحیتی که دارند، منافع مشارکت را در درجه اول اهمیت قرار دهند. از آنجا که در جوینت ونچر، اشخاص مختلف با منافع متفاوت حضور دارند، موفقیت پروژه در گرو اتحاد و اطمینان متقابل آنها به یکدیگر و تلاش به منظور رسیدن به هدف مشترکی است که قرارداد را در راستای رسیدن به آن امضا کرده‌اند. بر همین اساس است که تعهد به امانت داری در این قراردادها جلوه و اهمیت خاصی پیدا می‌کند.

در برخی مواقع تعهد به امانت‌داری ممکن است حتی قبل از انعقاد قرارداد و هنگام مذاکرات ایجاد شود، در این حالت، شرط اصلی تحقق تعهد مزبور، ایجاد رابطه‌ای بین مذاکره کنندگان است که بر مبنای آن یکی از مذاکره کنندگان اطلاعات محرمانه و ارزشمند خود را افشا کرده و خود را در معرض آسیب پذیری قرار می‌دهد. برای مثال در دعوی lac minerals v. international corona resource Ltd خواهان که یک شرکت حفاری در زمینه اکتشاف منابع نفتی است، با پیشنهاد شرکت خوانده و به منظور امضای قرارداد جوینت ونچر وارد مذاکره شد، در هنگام مذاکرات، شرکت خواهان بر اساس حس اعتماد و رابطه‌ای که ایجاد شده بود، اقدام به افشای نتایج برنامه‌های حفاری خود کرد، مذاکرات به انعقاد قرارداد جوینت ونچر منجر نشد و شرکت خوانده با استفاده از اطلاعاتی که به دست آورده بود، به رقیب اصلی شرکت خواهان مبدل شد. شرکت خواهان علیه شرکت خوانده به استناد نقض تعهد به امانت داری اقامه دعوی کرد، دادگاه تجدید نظر استرالیا در رای خود مقرر کرد: صرف انجام مذاکره

^۱ آیین نامه شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز مصوب هیات وزیران، ۱۳۹۵

^۲ fiduciary duty

بین شرکت خواهان و شرکت خوانده، اگر چه متضمن ایجاد رابطه مشمول امانت داری نیست، ولی در رابطه مزبور، تعهد به امانت‌داری هنگامی ایجاد شد که شرکت خواهان، اطلاعات محرمانه و ارزشمند خود را در خصوص نتایج برنامه حفاری‌اش در اختیار شرکت خوانده گذاشت و موضع خود را بر اساس حس اعتماد و اطمینان، در معرض خطر و آسیب پذیری قرار داد.^۱

تعهد به امانت داری خود به تعهد به وفاداری و تعهد به مراقبت تقسیم می‌شود. بر مبنای تعهد به وفاداری یا صداقت، هر یک از شرکا و اعضای کمیته مدیریت متعهد می‌شوند هر کجا منافع مشارکت با منافع شخصی ایشان در تعارض قرار گرفت، منافع جوینت ونچر را بر منافع شخصی خود مقدم بدانند. در تعهد به مراقبت، شرکا و اعضای کمیته مدیریت متعهد می‌شوند در راستای انجام وظایفی که به موجب قرارداد و طی مدت مشخص بر عهده گرفته اند، بطور معقول و متعارف تلاش کنند.^۲

به منظور ایجاد تعهد به امانت داری نیاز به تصریح و حتی ذکر آن در قرارداد نیست، بلکه این تعهد بر حسب ماهیت رابطه‌ای که بین طرفین قرارداد وجود دارد، ایجاد می‌شود. در برخی از آرای قضایی نیز به این امر تاکید شده است.^۳

قرارداد جوینت ونچر بر حسب ماهیت مشارکتی خود، یکی از مصادیق بارز روابطی است که تعهد به امانت داری در آن همواره وجود دارد. تعهد به امانت داری در جوینت ونچر، شرکای عادی را در برابر شرکای منصوب کننده مدیران، و شرکای اقلیت را در برابر شرکای اکثریت حمایت می‌کند.^۴

ذ) تعهد به امانت داری بین شرکا

در سطح شرکا، هر شریک بر مبنای تعهداتی که پذیرفته و بر حسب ماهیت آورده خود، باید در مقابل سایر شرکا تعهد به امانت داری را رعایت کند. بر حسب موضوع جوینت ونچر و

¹ Geoff Brodie. the fiduciary obligation in the context of the joint venture relationship. canterbury law review. vol.14.2008.p261

² Larry E. Rabstein fiduciary duties and Limited partnership Agreements. LLLinois law and economic. working paper. april 2003. Pp 12-13.

³ Smith D. Gordon. the critical resource Theory of fiduciary Duty. Vanderbilt law review.vol. 55. 2002. p. 1423.

⁴ حاتمی، علی، کریمیان، اسماعیل، حقوق سرمایه گذاری خارجی در پرتو قانون و قراردادهای سرمایه گذاری، ۱۳۹۵ انتشارات نیسا، ص ۴۴۱-۴۴۲

اوضاع و احوال حاکم بر قرارداد، برخی از اعمال و اقدامات شرکا ممکن است مصداق نقض تعهد مزبور تلقی شوند، به عنوان نمونه چنانچه بر طبق قرارداد یک یا چند نفر از شرکا متعهد شده باشند که به تناسب آورده خود در مشارکت، اقدام به تامین مالی پروژه به صورت اعطای وام کنند، این شرکا در مقابل سایر شرکای جوینت ونچر متعهد به امانت داری بوده، و ملزم به رعایت قواعد امانت داری هستند. بر این اساس چنانچه شریکی اقدام به اخذ وام از یک موسسه مالی و اعتباری به نرخ لایبور^۱ کرده باشد، ولی خود این وام را به نرخ سود بیشتری به پروژه تزریق کند و از قبل اعطای وام سود دریافت کند، این عمل به عنوان نقض تعهد مزبور محسوب می‌شود، زیرا در این وضعیت منافع شخصی یکی از شرکا بر منافع جوینت ونچر و سایر شرکا ترجیح داده شده است. بطور کلی هر گونه بی صداقتی، عدم شفافیت، و عدم صلاحیت در اجرای تعهدات توسط یکی از شرکا، نقض تعهد به امانت داری محسوب و آن شریک در مقابل سایر شرکا و جوینت ونچر مسئول بوده و متحمل ضمانت اجرای مقرر در قرارداد خواهد شد.^۲

برای مثال در خصوص تعهد شرکا به امانت داری می‌توان به پرونده‌ی زیر اشاره کرد:

در قرارداد جوینت ونچری که بین شرکت اتریشی CNT و شرکت ایرانی ن.پ.پ و شخص حقیقی الف.ر با موضوع ساخت آسانسور تحت لیسانس شرکت اتریشی (این شرکت خود نیز مجوز بهره برداری از لیسانس مزبور را از یک شرکت آلمانی اخذ کرده بود) و فروش آن امضا شد. شرکا توافق کردند آهن آلات لازم برای ساخت آسانسور را از شرکت آ.ک خریداری کنند. در قرارداد، شرطی بدین مضمون قید شد که هیچ یک از شرکا در راستای منافع شراکت، حق معامله با مشارکت را نخواهند داشت. تا سه سال جوینت ونچر از شرکت مزبور اقدام به خرید آهن آلات می‌کرد که دو تن از شرکا متوجه رابطه‌ی غیر مستقیمی شدند که شخص حقیقی مزبور با شرکت آ.ک داشت. قضیه از این قرار بود که ۸۰ درصد سهام شرکت آ.ک متعلق به شرکت دیگری به نام "آ.ت.گ" بود که ۶۰ درصد سهام شرکت اخیر نیز تحت تملک شریک حقیقی مشارکت آقای الف.ر قرار داشت. با کشف ذی نفعی شریک حقیقی در معاملات خرید آهن برای جوینت ونچر و بروز اختلاف، دو شرکت دیگر با توجه به ضمانت اجرای مقرر در

^۱ لایبور یا نرخ بهره پیشنهادی بین بانکی لندن که عبارت است از میانگین نرخ بهره بین بانکی که بانک‌ها در مواته مدت بر اساس آن به یکدیگر وام می‌دهند. بر مبنای این نرخ، دریافت کنندگان وام قادرند از میانگین نرخ های بهره بین بانکی کسب اطلاع کرده و بر اساس آن اقدام به اخذ وام کنند.

^۲ صادقی مقدم، محمدحسن، طباطبایی نژاد، سیدمحمد، نگاهی اجمالی بر قراردادهای حفظ اطلاعات، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱، ص ۹۴

قرارداد برای این امر، قرارداد را با ارسال اخطاریه‌ای نسبت به شریک متخلف فسخ و موضوع وفق قرارداد به هیات داوری ارجاع شد. هیات داوری در رای خود چنین مقرر کرد (اگر چه در قرارداد شرط شده است که هیچ یک از شرکا در راستای منافع شراکت، حق معامله با مشارکت را ندارند، ولی در واقع امر هدف شرط مزبور این است که شرکا در معاملات راجع به مشارکت ذی نفع نباشند. در ما نحن فیه با وجود اینکه یکی از شرکای جوینت ونچر سهام دار مستقیم شرکت آ.ک نیست ولی به سبب آنکه سهام دار شرکت دیگری است که این شرکت سهام دار فروشنده آهن الات لازم برای ساخت آسانسور بوده است. بنابراین ذی نفعی وی در معاملات محرز و این شریک متخلف است. بر اساس استدلال فوق، اکثریت هیات داوری فسخ قرارداد از سوی دو شریک دیگر نسبت به شریک متخلف را تنفیذ کردند.

(ر) تعهد به امانت داری در کمیته مدیریت

جاننشینی و تفویض اختیار به منظور تصمیم‌گیری به جای دیگری، دو مشخصه اصلی ایجاد کننده تعهد به امانت‌داری است. در این قراردادها، حسب توافق شرکا ممکن است کمیته مدیریت از تمامی شرکا، یک یا چند تن از شرکا و یا یک یا چند تن شخص خارج از مشارکت که برای مدت مشخصی انتخاب می‌شوند، تشکیل شود. چنانچه اعضای این کمیته از بین شرکا انتخاب شوند، شرکا یا خودشان در کمیته مدیریت حضور پیدا کرده و وظایف مدیریتی را انجام می‌دهند، یا نماینده‌ای را انتخاب می‌کنند که این وظایف و اختیارات را با رعایت شرط امانت داری به کار گیرد. اگر وظیفه مدیریت جوینت ونچر به اشخاص خارج از مشارکت واگذار شود، این اشخاص به عنوان منتخبین و نمایندگان شرکا، موظف به رعایت تعهد مزبور هستند و تعهد به امانت‌داری در سطح مدیریت دارای اهمیت زیادی است، زیرا سرنوشت جوینت ونچر به تصمیم‌های این کمیته وابسته خواهد بود.

(ز) موضوعات مشترک قراردادهای عدم افشای اطلاعات

قراردادهای عدم افشا موضوعات مشترکی دارند، موضوع اصلی قرارداد عدم افشای اطلاعات، تعهدی است به انجام ندادن کار. بنابراین در قرارداد عدم افشا، وفای به عهد با ترک فعل مشروط انجام می‌شود و اجبار متعهد نیز یا بصورت فسخ قراردادی که نهی شده امکان پذیر است یا بوسیله‌ی جبران خسارت ناشی از عدم انجام تعهد. در این قراردادها تنها عدم افشا برای

وفای به عهد کفایت نمی‌کند بلکه گیرنده‌ی اطلاعات باید تمامی تلاش خود را جهت حفظ و نگهداری اطلاعات به کار گیرد.^۱

ژ) آثار قرارداد راز داری

قرارداد محرمانگی دارای آثاری به شرح زیر هستند:

۱. اولین و بدیهی ترین عملکرد این قراردادها، حفاظت از اطلاعات حساس فنی و تجاری در برابر افشا به اشخاص غیر مجاز است.
۲. با استفاده از این قراردادها می‌توان مانع از آن شد که حق اختراع از دست برود.
۳. قراردادهای محرمانگی یک ابزار حیاتی برای تضمین برقراری تعهدات حفظ محرمانگی است
۴. قراردادهای محرمانگی، قبل از افشای اطلاعات محرمانه و حساس، راهی است برای اجتناب از اختلافات پرهزینه، پیچیده و زمانبر.
۵. این قراردادها، افشا کننده‌ی اطلاعات محرمانه را قادر می‌کند تا بر نحوه‌ی اجرای تعهدات ناشی از مجوز بهره برداری نظارت کند و در نتیجه ماهیت، عملکرد و اجرای آنرا ارزیابی نماید.^۲

س) ضمانت اجرای افشای اطلاعات

هنگامی که شخص دریافت کننده اطلاعات محرمانه، تعهدات خود تحت قرارداد محرمانگی را نقض می‌کند باید راه حل‌های موجود برای جبران خسارت شخص افشا کننده را بررسی نمود. این راه حل‌ها مشتمل بر جبران غیرنقدی خسارت و جبران نقدی خسارت است. درخصوص افشای اطلاعات محرمانه در صنعت نفت و گاز باید گفت در صورت قصور و کوتاهی یا مشارکت شرکت پیمانکار یا عوامل یا وابسته‌های آن و همچنین مدیران و کارمندان و مشاوران آنها، پیمانکار موظف به جبران تمامی خسارات، هزینه‌ها و ضررهای وارده به شرکت

^۱ اسلامی، امیر، رستمی، ولی، مهربانی، سجاده، جایگاه، نقش و آثار محرمانگی اطلاعات و داده‌ها در قراردادهای بالادستی نفت و گاز، اکتشاف و تولید نفت و گاز، شماره ۱۴۸، ۱۳۹۶

^۲ بختیاروند، مصطفی، آقامحمدی، اکرم، قرارداد حفظ محرمانگی، راهکاری مطمئن برای جلوگیری از افشای اطلاعات محرمانه‌ی دارندگان اموال فکری، فصلنامه ی رشد فن آوری، سال دوازدهم، شماره ۴۸، پاییز ۱۳۹۵

ملی نفت ایران است. بنابراین آنچنان که پیداست تنها راه جبران خسارت در این حوزه جبران خسارت نقدی است.^۱

ش) موارد مجاز افشای اطلاعات

هرچند تعهد به حفظ محرمانگی برای مراقبت از اطلاعات با ارزشی است که برای یک کارفرما اهمیت داشته و نباید در دسترس دیگران قرار بگیرد، اما تعهد مزبور نباید به نحوی باشد که وظایف قانونی یا قراردادی پیمانکاران را مختل کند.

بطور کلی هر یک از طرفین طبق قرارداد توافق می‌کند که در حفظ اسرار و اطلاعات محرمانه طرف دیگر کوشا باشد. طرفین قرارداد توافق می‌کنند که اطلاعات محرمانه طرف دیگر را برای اشخاص ثالث فاش نکرده و این اطلاعات را در اختیار آن‌ها قرار ندهند. با وجود این، کارمندان، مشاوران، شرکت‌های تابعه، پیمانکاران و سایر افرادی که برای انجام عملیات نفتی نیاز به اطلاعات محرمانه دارند، تا حدی که آن‌ها برای انجام وظایف خود به این اطلاعات نیاز دارند و مشروط به امضای قرارداد محرمانگی مشابه با آن‌ها، از ممنوعیت مزبور استثناء می‌باشند. همچنین هر کدام از طرفین می‌تواند برای انجام تکالیف قانونی خود اطلاعات محرمانه را تا حدی که قوانین تقاضا می‌کند، در اختیار مقامات ذی ربط قرار دهد.

همچنین در قراردادهای بیع متقابل نیز کسانی که امکان افشای اطلاعات به آن‌ها مجاز است تصریح می‌شود: پیمانکار ممکن است اطلاعات سری را در اختیار فروشندگان احتمالی و پیمانکاران فرعی جهت شرکت در مناقصه مربوط به قراردادهای دست دوم تا حدی قرار دهد که جهت اجرای آن قرارداد خاص مورد نیاز است و به شرطی که پیمانکاران فرعی مزبور نیز به صورت مکتوب تعهد نمایند که اطلاعات مزبور را سری نگه دارند. همچنین در قراردادهای محرمانگی ذکر می‌شود که هر گاه اطلاعات مزبور بدون تقصیر پیمانکار در اختیار عموم قرار گیرد یا شخص ثالثی اطلاعات مزبور را در اختیار پیمانکار قرار دهد بدون اینکه تعهدات محرمانگی را نقض کرده باشد، یا اطلاعات مزبور توسط پیمانکار یا شرکت‌های تابعه مستقل از قرارداد مورد نظر به دست آمده باشد، در این صورت تعهد به حفظ محرمانگی شامل این اطلاعات نمی‌شود.^۲

¹ Thompson, Joe R, "Lowa state university, Overview of confidentiality agreement", 2013, p.2. Available online at: www.extension.iastate.edu/agdm

² The university of Manchester, Intellectual property & confidentiality (A researchers guide., 2010, pp.4-28

ص) مدت زمان شرط محرمانگی

از دیگر موارد مهم در شرط محرمانگی مدت زمانی است که تعهد به محرمانگی باید حفظ شود. در برخی از موارد تکلیف محرمانگی بدون قید زمان است و این تکلیف تا زمانی که اطلاعات مزبور به نحو دیگری در اختیار عموم قرار نگیرد، طرف قرارداد موظف به حفظ محرمانگی آنها است. در قراردادهای بیع متقابل از این روش پیروی شده و تعهد محرمانگی مدت ندارد. از آنجا که این تکلیف اصولاً نمی‌تواند برای همیشه باشد، تعهد محرمانگی معمولاً مقید به مدت معینی می‌شود. این مدت حسب نوع قرارداد و اطلاعات آن ممکن است متفاوت باشد. برای مثال در قرارداد رومیلا عراق این مدت سه سال از زمان فسخ قرارداد یا انقضای آن معین شده است.^۱

نتیجه‌گیری

آزادی قراردادی به عنوان مصداق اساسی و جنبه‌ی مهم اصل حاکمیت اراده شناخته می‌شود که به موجب آن افراد روابط قراردادی خود را آنگونه که می‌خواهند تنظیم می‌کنند. قراردادهای نفتی نیز از جمله قراردادهایی هستند که طرفین برای امضای آن از آزادی اراده برخوردارند و همچنین برای درج شروط مهم و اساسی در آن می‌توانند با حفظ حاکمیت اراده اقدام کنند. بطور کلی بر اساس توافق عدم افشا (Non-disclosure Agreement) که یک توافق بسیار مرسوم و معمول در عالم تجارت و فعالیتهای اقتصادی است، طرفین توافق می‌کنند یک سری اطلاعات محرمانه شامل دانش و اطلاعات که طرفین به منظور خاصی به یکدیگر عرضه می‌کنند افشا نشود و صرفاً در همان منظور خاص مورد استفاده قرار گیرد. این نوع توافق در واقع اطمینان دو طرفه ایجاد می‌کند تا براهتی اطلاعات، دانش و رازهای تجاری خود را به اشتراک بگذارند بدون آنکه بیم آن را داشته باشند که این اطلاعات به طرف سوم منتقل شود، بنابراین توافقنامه یا پیمان‌نامه عدم افشا به منظور مصون داشتن هر نوع اطلاعات محرمانه، انحصاری یا اسرار تجاری منعقد می‌شود تا محرمانگی تجاری را میان طرف‌های موافقت‌نامه‌های مهم اقتصادی حفظ کند.

بطور کلی در خلال مذاکره، انعقاد و اجرای قراردادهای تجاری بین‌المللی و به خصوص قراردادهای پیچیده‌ی نفت و گاز، طرفین به اطلاعات ارزشمند طرف مقابل دسترسی می‌یابند و

^۱ شیروی، عبدالحسین، حقوق نفت و گاز، ۱۳۹۳، انتشارات میزان، صص، ۴۹۹-۵۰۰

امکان سوء استفاده از این اطلاعات توسط طرفین وجود دارد. این اطلاعات گاهی آنقدر ارزشمند هستند که با افشای آنها ممکن است باعث ورود خسارات جبران‌ناپذیری به طرف مقابل شود، بنابراین موافقت‌نامه‌ی عدم افشای اطلاعات یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین موافقت‌نامه‌هایی است که باید قبل از انعقاد قرارداد بین طرفین بسته شود و ضمانت‌های اجرایی نیز برای آن در نظر گرفته شود تا امکان هر گونه سوء استفاده را کاهش دهد. در نهایت باید اشاره کرد از آنجایی که قراردادهای نفت و گاز از جمله استراتژیک‌ترین قراردادهای تجاری محسوب می‌شوند ضروری است تا تابعان این حوزه عدم افشای اطلاعات را بصورت یک قاعده‌ی آمره و یک اصل الزام‌آور حقوق بین‌الملل در روابط تجاری خود به حساب آورند و از این طریق حاشیه‌ی امنی برای مذاکره‌کنندگان این قراردادها ایجاد کنند.

فهرست منابع

منابع فارسی

- ۱- ابراهیمی، تقی‌زاده، سریر، سیدنصرالله، ابراهیم، فرزانه، ۱۳۹۳، بررسی اصول حقوقی حاکم بر قراردادهای بالادستی صنعت نفت و گاز در ایران، دو فصلنامه علمی پژوهشی دانش حقوق مدنی، سال سوم، شماره دوم،
- ۲- ابراهیمی، خوش‌چهره، سید نصرالله، فاطمه، استفاده، انتقال و توسعه تکنولوژی در صنایع بالادستی نفت و گاز، ۱۳۹۴، فصلنامه حقوق پزشکی، ویژه‌نامه حقوق مالکیت فکری، صص ۳۸ تا ۱
- ۳- ابراهیمی، شیرجیان، سید نصرالله، ۱۳۹۳، قراردادهای بالادستی نفت و گاز نظام جمهوری اسلامی ایران و تبیین دلالت‌های قانونی و الزامات قراردادهای جدید، پژوهشنامه اقتصاد انرژی ایران، شماره ۱۰، دوره ۳، صص ۱ تا ۳۹
- ۴- اسلامی، امیر، رستمی، ولی، مهربانی، سجاد، جایگاه، نقش و آثار محرمانگی اطلاعات و داده‌ها در قراردادهای بالادستی نفت و گاز، اکتشاف و تولید نفت و گاز، شماره ۱۴۸، ۱۳۹۶
- ۵- امانی، مسعود (۱۳۸۹)، حقوق قراردادهای بین‌المللی نفت، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، تهران

- ۶- بختیاروند، مصطفی، آقامحمدی، اکرم، قرارداد حفظ محرمانگی، راهکاری مطمئن برای جلوگیری از افشای اطلاعات محرمانه‌ی دارندگان اموال فکری، فصلنامه‌ی رشد فن‌آوری، سال دوازدهم، شماره ۴۸، پاییز ۱۳۹۵
- ۷- پاسبان، قربانی زلیخایی، محمدرضا، مجید، ۱۳۹۶، حقوق، تعهدات و مسئولیت‌های شرکا در قراردادهای جوینت ونچر با تاکید بر گروه اقتصادی با منافع مشترک، فصلنامه قضاوت، شماره ۹۰، صص ۱ تا ۳۲
- ۸- حاتمی، علی، کریمیان، اسماعیل، حقوق سرمایه‌گذاری خارجی در پرتو قانون و قراردادهای سرمایه‌گذاری، ۱۳۹۵ انتشارات نیسا
- ۹- رهبری، ابراهیم، نقش قراردادهای محدود کننده در حمایت از اسرار تجاری در حقوق امریکا، مجله‌ی تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۳، شماره ۵۰، صص ۵۸۶-۵۳۱
- ۱۰- شیروی، عبدالحسین، حقوق نفت و گاز، ۱۳۹۳، انتشارات میزان
- ۱۱- صادقی مقدم، محمدحسن، طباطبایی نژاد، سیدمحمد، نگاهی اجمالی بر قراردادهای حفظ اطلاعات، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال اول، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۱
- ۱۲- فرحزادی، علی اکبر، ۱۳۸۵، رابطه شرط ضمن عقد و قرارداد، فصلنامه دیدگاه‌های حقوقی دانشکده علوم قضائی و خدمات اداری، شماره سی و هشتم، صص ۱۵ تا ۲۷
- ۱۳- کاتوزیان، ناصر، اعمال حقوقی، قرارداد-ایقاع، شرکت سهامی انتشار، چاپ چهارم، ۱۳۹۰
- ۱۴- موحد، محمد علی (۱۳۸۶)، قانون حاکم: درس‌هایی از داوری‌های نفتی، کارنامه، تهران

منابع لاتین

- 1- Baldia, Sonia, "Offshoring to India: Are Your Trade Secrets and Confidential Information Adequately Protected?" Business & Technology Sourcing Review., 2010.
- 2- Bernard S Black the core fiduciary duties of outside directors. Asia business law review 2001. vol 3-1.B
- 3- Geoff Brodie. the fiducairy obligation in the context of the jiont venture relationship.canterbury law review. vol. 14. 2008.
- 4- Larry E. Rabstein fiduciary duties and Limited partnership Agreements. LLLinois law and economic. working paper.april 2003.
- 5- Madiyal, Shailesh, Confidentiality clauses in contracts, 2009, p.4. Available online at: www.salvusparkers.com
- 6- Meister, Margaret Lewis, Alsup, Daniel M., Modrall, Sperling, Roehl, Harris, Albuquerque, P.A & Sisk, New Mexico, "Confidentiality agreement and Due diligence"., 2013,

- 7- Sias, Suzanne L, "Confidentiality and Nondisclosure Agreements", Business Law volume iv., 2008.
- 8- Smith D.Gordon. the critical resource Theory of fiduciary Duty.Vanderbilt law review. vol. 55. 2002.
- 9- The university of Manchester, Intellectual property & confidentiality (A researchers guide)., 2010.
- 10- Thompson, Joe R, "Lowa state university, Overview of confidentiality agreement"., 2013, p. 2. Available online at:www.extension.iastate.edu/agdm
- 11- Wipo, Intergovernmental committee on intellectual property and genetic. resources, traditional knowledge and folklore 2003.
- 12- WIPO, MODULE 07. Technology Licensing in a Strategic Partnership, n. d, www.wipo.int/export/sites/.../ip_panorama_7_learning_points.pdf